Magiczny Kraków

Twierdza Kraków w europejskiej debacie o przyszłości fortyfikacji

2026-09-29

Jak ożywić historyczne fortyfikacje, nie odbierając im wartości zabytkowej? I czego mogą się od siebie nauczyć miasta, które od lat pracują nad nowym życiem dla swoich fortów?

Te pytania postawili sobie uczestnicy międzynarodowej konferencji „TWIERDZE: OD-NOWA. FORTRESS: REUSED. Dziedzictwo – Społeczność – Turystyka”, która 24 września odbyła się w Forcie 52a Jugowice w Krakowie. Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie jako instytucja odpowiedzialna za utrzymanie i remonty wielu obiektów Twierdzy Kraków, był partnerem tego wydarzenia.

Remonty ZBK jako przykład praktycznego podejścia

Konferencja zgromadziła ekspertów, przedstawicieli samorządów, instytucji kultury i środowiska naukowego z Polski oraz kilku krajów Europy. W tym gronie głos zabrał również Marcin Paradyż, Dyrektor Zarządu Budynków Komunalnych w Krakowie, który opowiedział o prowadzonych przez ZBK pracach remontowe w obiektach Twierdzy Kraków. Jego wystąpienie było jednym z tych, które osadzały dyskusję o dziedzictwie fortecznym w konkretnym, praktycznym wymiarze – pokazując, jak wygląda codzienna praca nad zachowaniem i adaptacją zabytkowych fortów.

To istotne uzupełnienie tematu, który przewijał się przez całą konferencję: uczestnicy wielokrotnie podkreślali, że sukces rewitalizacji fortyfikacji zależy nie tylko od wizji czy strategii, ale od żmudnego, wieloletniego procesu – kolejnych etapów prac, podejmowanych decyzji i wyzwań, które trzeba pokonać, by historyczny obiekt mógł otworzyć się na współczesnych użytkowników.

Europejskie doświadczenia na tle krakowskiego przykładu

Podobną drogę – od zabytku wymagającego ochrony do miejsca żyjącego na nowo – przeszły fortyfikacje w innych miastach. Karolina Cynkar mówiła o Twierdzy Przemyśl i jej dążeniu do statusu Pomnika Historii, a dr inż. Katarzyna Pałubska przedstawiła starania Twierdzy Srebrna Góra i jej drogi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Perspektywę europejską dopełnili Mihai Belală, który mówił o roli twierdzy w przemianie Alba Iulia, Brigida Pagani, opowiadająca o rewitalizacji Fortu Marghera w Wenecji, oraz prof. Nataša Urošević, która przedstawiła doświadczenia Puli i znaczenie międzynarodowej współpracy przy ochronie fortecznego dziedzictwa.

Zestawienie tych przykładów z krakowskim doświadczeniem, w tym z pracami realizowanymi przez ZBK, pokazało, że mimo różnic w skali i kontekście lokalnym, wyzwania stojące przed zarządcami fortyfikacji są zaskakująco podobne – od kwestii konserwatorskich, przez finansowanie, po znalezienie funkcji, która będzie trwała i społecznie użyteczna.

Magiczny Kraków

Twierdza Kraków jako element codziennego życia miasta

Natalia Kulec-Greń, Dyrektor Wydziału ds. Turystyki Urzędu Miasta Krakowa, zwróciła uwagę na podwójną rolę krakowskich fortyfikacji – są zarówno produktem turystycznym, jak i coraz bardziej naturalną częścią codziennego funkcjonowania miasta. To spojrzenie koresponduje z podejściem, jakie w praktyce realizuje ZBK, prowadząc remonty nie tylko z myślą o walorach historycznych, ale też o tym, by obiekty Twierdzy Kraków mogły służyć mieszkańcom – jako miejsca spotkań, edukacji czy rekreacji, a nie wyłącznie punkty na turystycznej mapie.

Podczas panelu „Od obrony do wspólnoty. Współczesna rola twierdz”, moderowanego przez Ewelinę Pędziwiatr z Fundacji Polish Heritage, wybrzmiał wątek turystyki zrównoważonej – idei, według której ożywianie fortyfikacji nie polega na tworzeniu nowych atrakcji od zera, lecz na przywracaniu do życia istniejącego dziedzictwa z korzyścią dla lokalnych społeczności. Podsumowując konferencję, dr inż. arch. Krzysztof Wielgus podkreślił, że po latach prac w różnych europejskich twierdzach warto już nie tylko szukać nowych wyzwań, ale korzystać z doświadczeń zgromadzonych przez instytucje, które od lat zajmują się ochroną i adaptacją fortów – w tym z doświadczeń krakowskich.

Partnerstwo na rzecz dziedzictwa

Konferencja odbyła się w ramach projektu SCT HUB – Sustainable Cultural Tourism Hub, współfinansowanego przez European Urban Initiative, a jej organizatorem był Wydział ds. Turystyki Urzędu Miasta Krakowa. Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie był partnerem tego wydarzenia.